

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΑΠΕΡΙΤΤΟΣ
ΕΙΣ ΜΙΑΝ ΠΡΟΧΕΙΡΟΝ ΚΡΙΤΙΚΗΝ ΤΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ J. LEBON

Περὶ τοῦ ἀγνώστου Συγγραφέως τῶν εἰς Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην ἀποδιδομένων ἔργων, μετὰ τῶσων ἄλλων σοφῶν ἐπραγματεύθημεν καὶ ἡμεῖς, δημοσιεύσαντες ἐν ἔτει 1932 τὴν πρώτην μελέτην ἡμῶν: «Ὁ γνήσιος Συγγραφεὺς τῶν εἰς Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην ἀποδιδομένων Ἔργων», τὴν ὁποίαν ἐπηκολούθησεν ἕτερα κατὰ τὸ 1933: «Μία ἐπιστολὴ ἀποσταλεῖσα τῷ Σοφῷ φίλῳ Καθηγητῇ καὶ Ἀκαδημαϊκῷ κυρίῳ Δημητρίῳ Σ. Μπαλάνῳ», μεθ' ἣν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος: «Ἐν Λειτουργικὸν Πρόβλημα σχετικὸν πρὸς τὸ μέγα πρόβλημα τῶν Διονυσιακῶν Ἔργων», καὶ ἐν ἔτει 1934: «Διονύσιος ὁ Μέγας Ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ὁ ἀπὸ ρητόρων καὶ βουλευτῶν, ὁ Συγγραφεὺς τῶν Ἀρεοπαγитικῶν Συγγραμμάτων».

Αἱ Μελέται αὗται, ὡς ἦτο φυσικόν, ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν σοφῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἔγραψαν διὰ μακρῶν κρίνοντες αὐτάς. Μεταξὺ αὐτῶν, διὰ τὸ «Λειτουργικὸν Πρόβλημα» ἠγαθύνθη νὰ γράψῃ καὶ ὁ σοφὸς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Louvain κύριος J. Lebon ἐν τῇ «Revue d' Histoire Ecclésiastique», 29) (1933) 1074—1077. Σοφὸς φίλος καθολικὸς θεολόγος ἀποστείλας ἡμῖν τὴν συμπαθεῖ κριτικὴν τοῦ κ. Lebon μᾶς ἔγραφε: «ὁ κ. Lebon ἀναφέρει ὡς βλέπετε, ὅτι δὲν ἔλαβε τὸ ἔργον Σας «Ὁ Γνήσιος Συγγραφεὺς», καὶ ὁμοῦς ἡ γνώμη του θὰ σᾶς εἶνε ἀντικειμενικῶς πολῦτιμος, διότι ὁ κ. καθηγητὴς εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον ἐνδεδειγμένων διὰ μίαν καλὴν κριτικὴν τοῦ ἔργου Σας».

Ἐκτελοῦντες τὴν σύστασιν τοῦ φίλου ἡμῶν ἐσπεύσαμεν νὰ ἀποστείλωμεν εἰς Λουβαίην τὰ περὶ τοῦ ἱεροῦ Διονυσίου ἔργα ἡμῶν, ἀναμένοντες τὴν γνώμην τοῦ κ. Lebon· καὶ πράγματι ἐλάβομεν ἀπόκομμα τῆς Revue Ecclésiastique ἐκ τῆς 484 σελίδος, περιλαμβάνον Κριτικὸν Σημείωμα ἐκ γραμμῶν 22, ἐκ τῶν ὁποίων 9 μόνον ἀποτελοῦν τὴν κρίσιν τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τὰς ἀντιγράφομεν: «Contentons—nous de remarquer que l' auter, au chapitre II n' énumère pas moins de trente-quatre arguments en faveur de l' identité de deux Denys; tous sont loin cependant de produire la conviction et même d' être également justes et fondés; ainsi, dans le vingt—

septieme, c' est bien à tort qu' on retarde jusqu' au temps de saint Athanase les débuts de l' emploi du terme Θεοτόκος, qui se rencontre déjà chez Origène: quoi qu' il en soit des rapprochements de détail, il reste toujours, croyons-nous, contre cette identification des arguments paraissent décisifs et dont la valeur est trop généralement reconnue pour ne pas être réelle».

Αὐτὴ εἶναι ἡ κρίσις τοῦ σοφοῦ Καθηγητοῦ διὰ θέμα τὸ ἔποτον ἐπὶ 15 αἰῶνας ἀπησχόλησε τὸν Χριστιανικὸν κόσμον. Διὰ μιᾶς μονοκονδυλιάς ἀπορρίπτει: τὰ 34 ἐπιχειρήματα ἡμῶν ὡς μὴ decisifs. Βεβαίως εἶναι δικαίωμά του νὰ μὴ δεχθῆ τὰ ἐπιχειρήματα ἡμῶν, ἀφοῦ κατ' αὐτόν, ταῦτα εἶναι: loin de produire la conviction: ἀλλὰ προστίθησι: συνάμα ὅτι ταῦτα δὲν εἶναι justes et fondés: βεβαίως διὰ νὰ γράψῃ ταῦτα Καθηγητῆς τῆς περιοπῆς τοῦ κ. Lebon ὑποτίθεται ὅτι ἔγραψε οὐχὶ παρέρως, οὐδ' ἐξ ὑπογυίου, ἀλλ' ἀφοῦ ἐβασάνισεν ἐν πρός ἐν τὰ ἐπιχειρήματα ἡμῶν, ἐπὶ τῇ βάσει πάντοτε τῶν ἀρχικῶν πηγῶν, εἰς ἃς καὶ ἡμεῖς ἀείποτε ἀναφερόμεθα, ἔχοντες ὡς ἀρχὴν τό: «οὐδὲν ἀμάρτυρον αἰεῖειν».

Ὁ σοφὸς Καθηγητῆς δὲν εὕρισκει δικαίας καὶ βασίμους τὰς ἀποδείξεις ἡμῶν, διότι λέγει ἐγράψαμεν à tort: ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ ὄρου «Θεοτόκος» τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου ἤρχισε νὰ ἐπικρατῆ, ἐνῶ κατ' αὐτόν, ὁ ὄρος «Θεοτόκος» ἀπαντᾶται ἤδη παρὰ τῷ Ὁριγένει. Πράγματι εἰς τὴν 26 καὶ ὄχι εἰς τὴν 27 ἀπόδειξιν ὡς γράφει ὁ κ. Lebon, ἀναφέρομεν τὰ ἀκόλουθα: «Ἀφοῦ κατὰ τὸν Koch, Stiglmayr, καὶ τοὺς πρὸ αὐτῶν καὶ τοὺς μετ' αὐτούς, τὰ Ἀρεοπαγιτικὰ κείμενα εἶναι ἔργα τοῦ Β' καὶ 5' αἰῶνος, πῶς ἐν τούτοις οὐδαμοῦ ἐν αὐτοῖς ἀπαντᾶται τὸ ὄνομα «Θεοτόκος», ὅπερ κατὰ τοὺς αἰῶνας τούτους, ἦν πλέον μεταξὺ τῶν θεολογούντων, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὕμνοις, ἐν κοινῇ χρῆσει πανδήμως εὐφημούμενον καὶ ἀνυμνούμενον; ἡ μόνη ἐξήγησις τούτου εἶναι ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγράφησαν ταῦτα οὐδεὶς ἐγνώριζε οὐδ' ἔγραψε περὶ αὐτοῦ, καὶ μόνον ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου ἤρξατο νὰ ἀκούηται ἡ φωνὴ αὕτη, δι' ἣν συνεκροτήθη ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Τὸ ἀξιοσημεῖωτον δὲ εἶνε ὅτι ὁ θεῖος Χρυσόστομος γνωρίζει αὐτήν. Τόσον ὁ συγγραφεὺς τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν ἔσον καὶ ὁ Μ. Διονύσιος Ἀλεξανδρείας γνωρίζουσιν μόνον τὴν Μαριάμ, τὴν Παρθένον «τὴν ὑπερφυῶς τεκοῦσαν».

Αὐτὰ ἐγράφομεν ἡμεῖς ἔχοντες ὑπ' ὄψιν πᾶσαν τὴν Ἐκκλησιαστι-

κὴν φιλολογίαν. Ἄλλ' ὁ κ. Lebon μᾶς ἀπαντᾷ ὅτι ὁ ὄρος «Θεοτόκος» πρὸ πολλοῦ ἦν γνωστός, καὶ ὅτι ἀπαντᾷται ἤδη καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Ὁριγένει. Καὶ ἡμεῖς μὲν γνωρίζομεν ὅτι ὁ Ὁριγένης οὐδὲν τοιοῦτον ἔγραψεν, ἀλλὰ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι Καθηγητὴς τοιοῦτου κύρους, ὡς ὁ κ. Lebon, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀπατάται ἐσπεύσαμεν νὰ μελετήσωμεν καὶ πάλιν τὰ σχετικὰ ἔργα τοῦ Ὁριγένους, εἰς τὰ ὁποῖα ἕμως οὐδὲν τοιοῦτον εὔρομεν. Ὁ Ὁριγένης ὁμιλῶν περὶ τῆς Ἁγίας Παρθένου πάντοτε ἀποκαλεῖ αὐτὴν ἢ ἀπλῶς: Μαρίαν καὶ Μαριάμ, ἢ κατὰ τὰ Γραφικά: «beata Maria» ἢ «mater Domini» Μακαρία Μαρία, Μήτηρ, τοῦ Κυρίου, ὡς ἐν τῇ Η'. καὶ Θ' ὁμιλίᾳ εἰς τὸν Λουκᾶν καὶ τὰς ἄλλας αὐτοῦ ὁμιλίας.

Ἄλλὰ μήπως ὁ κ. Lebon ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ ἐκτὸς τῶν ἤδη γνωστῶν ἔργων τοῦ Ὁριγένους, καὶ ἄλλα ἀγνωστα εἰς ἡμᾶς; ἂν ἔχη τοιαῦτα, χάριν τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ θεολογικῆς ἀληθείας, ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τὰ υποδείξῃ, ἵνα καὶ ἡμεῖς καλλίτερον διδαχθῶμεν.

Ἡ μήπως ὁ σοφὸς καθηγητὴς ἔγραψε περὶ τοῦ Ὁριγένους στηριχθεὶς εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἱστορικοῦ Σωκράτους, ὅστις πράγματι λέγει: «Καὶ Ὁριγένης δὲ ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῶν εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους τοῦ Ἀποστόλου Ἐπιστολῆν, ἐρμηνεύων πῶς Θεοτόκος λέγεται πλατέως ἐξήτασε». Τὴν πληροφορίαν ταύτην καὶ ἡμεῖς ἐγνωρίζομεν, ἀλλὰ δὲν ἐκρίναμεν αὐτὴν ἀξίαν προσοχῆς καὶ πάντες οἱ σοφοὶ Θεολόγοι ὡς ἀναξίαν προσοχῆς ἐθεώρησαν αὐτὴν· ἴδου τί γράφουσιν:

«Origène aurait même au dire de l' historien Socrates (H.E. VII, 32), exposé, dans le premier tome de son Commentaire sur l'Épître aux Romains, pourquoi Marie est appelée «Θεοτόκος» et il aurais traité longuement cette question. Mais rien dans ce que nous possédons aujourd' hui des écrits d' Origène ne corrobore cette assertion» (Dictionnaire de Theologie Catholique A. Vacant E. Mangenout 9. II col 2350).

Ἡδὴ μετὰ τὴν τοιαύτην ἀποκήρυξιν τῆς πληροφορίας τοῦ ἱστορικοῦ Σωκράτους, εἶναι ἄπορον, πῶς ὁ σοφὸς Καθηγητὴς, γράφει: ὅτι ἀπαντᾷται ὁ ὄρος «Θεοτόκος» παρὰ τῷ Ὁριγένει, λαμβάνων ἐπιχειρήματα ἐκ τῆς τόσον ἀμφιβόλου ὀψίμου ταύτης πληροφορίας νὰ εὐρη ἡμᾶς à tort καὶ νὰ θεωρήσῃ τὰς τόσας ἀποδείξεις ἡμῶν ὡς οὐχὶ justes et fondés.

Τὸ συμπεράσμα πάντων τῶν σοφῶν εἶναι ὅτι οὐδεμία ἀπόδειξις ὑπάρχει θεαία ἐκ τῶν ὑφισταμένων πηγῶν ὅτι ὁ ὄρος «Θεοτόκος» ἦν

ἐν χρήσει κατὰ τὸν Γ'. αἰῶνα, καθ' ὃν ἐξῆ ὁ Ὁριγένης καὶ ὁ Ἱερὸς Διονύσιος Ἀλεξανδρείας ἂν δὲ περὶ τοῦ ἐναντίου, μία ἢ δύο πηγαὶ ἀναφέρωσιν, αὗται ἐθεωρήθησαν, ὡς καὶ εἶναι πράγματι, νόθοι. «quand à l' expression Θεοτόκος, γράφουν οἱ αὐτοὶ θεολόγοι, nous n'avons selon nos documents actuels avec aucune preuve certaine quelle était employée au IIIe siècle on pourrait toute fois de supposer avec raison parceque, de la commencement du V siècle l' expression apportait dans l' usage Courant sans què elle ait be-roin d' être expli-qué ou justifiée on sait que la lettre à Paul de Samosate attribué à saint Denys d' Alexantrie et contenant, les expressions genitrix Maria dans les oeuvres inauthentique se sait n' est point de saint Denys».

Κατὰ ταῦτα οὐδεμία γνησία καὶ ἀσφαλῆς μαρτυρία ὑπάρχει διαπιστοῦσα: ὅτι ὁ Ὁριγένης ἢ ἄλλος τῶν Πατέρων πρὸ τοῦ Μ. Ἀθανασίου μετεχειρίσθη τὸν ὄρον «Θεοτόκος», συνεπῶς ποσῶς δὲν εἴμεθα à tort. Ἄλλ' ἡμεῖς δεχόμεθα πρὸς σιγμῆν: ὅτι ὁ ὄρος «Θεοτόκος» ἦν ἐν χρήσει παρὰ τῷ Ὁριγένει, ὡς θέλει ὁ κ. Lebou, ἀλλὰ καὶ τούτου δοθέντος ἢ ἀπόδειξις ἡμῶν δὲν παύει νὰ εἶναι: ἰσχυρά, τὸναντίον μάλιστα ἐπιπλέον ἐνισχύεται.

Ὁ Ἱερὸς Διονύσιος Ἀλεξανδρείας, ὁ καθ' ἡμᾶς Γνήσιος Συγγραφεὺς τῶν εἰς Διονύσιον τὸν Ἀρσοπαγίτην ἀποδιδομένων ἔργων, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ὁ Ὁριγένης μετεχειρίσθη τὸν ὄρον «Θεοτόκον», ἀπέφυγε ἐπιμελῶς νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ, ὡς μὴ ἀποκρυσταλλωθείσης ἐτι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς σημασίας αὐτοῦ· εἶναι γνωστή, ἄλλως τε, ὡς ἐγράψαμεν ἤδη, ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ Ὁρθοδόξου Πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας Μεγάλου Διονυσίου καὶ τοῦ Μεγάλου Ὁριγένους, περιπεσόντος ἀτυχῶς εἰς σοδará δογματικά ὀλισθήματα, καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου διδάσκοντος «ὅτι ἡ Μαρία ἔτεκε ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ γυναῖκες δι' ἀνεωγμένης μήτρας». Ὁ Ἱερὸς Διονύσιος εἶχε πικρὰν πείραν τῆς χρήσεως τοιούτων ἀκαθαρσίτων ἐτι ἐκφράσεων, ὡς π. χ. ὁ ὄρος «ἐμοῦσιος», διὰ τὸν ὅποιον τόσην λύπην ἐδοκίμασε ἀπὸ μέρους τοῦ αἰρετικοῦ Σαβελλίου, ἀλλὰ καὶ τοῦ δμωνύμου αὐτῷ Πάπα Ρώμης, «ὥστε τὸν πάντα χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ στενοῦμενος διετέλεσεν».

Καὶ περὶ τούτων μὲν ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔστωσαν ἀρκετὰ. Ἄλλ' ὁ κ. Lebou γράφει καὶ κάτι ἄλλο, τὸ ὅποιον δὲν πρέπει νὰ παρίδωμεν. Ἴδου τί λέγει:

«Quoi qu' il en soit des rapprochements de détail, il reste toujours, croyons-nous, contre cette identification des arguments qui paraissent décisifs et dont la valeur est trop généralement reconnue pour ne pas être réelle». Πρῶτα ὁμως εἶναι τὰ τόσον πειστικά αὐτὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα ἴστανται ἀπέναντι τῶν ἡμετέρων ἀποδείξεων:

Ὡς γνωστὸν μέχρι σήμερον δύο γνώμαι κυρίως ἐπικρατοῦσι περὶ τοῦ συγγραφέως τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν ἔργων, ἀριθμοῦσαι ἀμφοτέραι τοὺς ὀπαδοὺς των. Κατὰ τοὺς μὲν τὰ «Ἀρεοπαγιτικά» εἶναι ἀθηντικά ἔργα τοῦ Ἐπισκόπου Ἀθηνῶν Διονυσίου μαθητοῦ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Κατὰ τοὺς δὲ ὅτι εἶναι νόθα, γραφέντα κατὰ τὸν Ε' καὶ Σ' αἰῶνα. Ποίαν ἐκ τῶν δύο ἀκολουθεῖ ὁ σοφὸς καθηγητῆς; τὴν δευτέραν; τοῦτο φαίνεται· ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ποῖα εἶναι τὰ ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα τὰ ὁποῖα παρατάσσουν οἱ ἀκολουθοῦντες τὴν γνώμην ταύτην;

Ὁ σοφὸς Ἰησοῦτης μοναχὸς Père Stiglmayr ἐπὶ ὀλόκληρον πεντηκονταετίαν μετὰ πόθου καὶ ἐπιμονῆς ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῶν Διονυσιακῶν Ἔργων κατήντησεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτῶν εἶναι ὁ αἰρετικὸς Πατριάρχης Ἀντιοχείας Σεβήρος, καὶ συνεπῶς εἶναι νόθα. Τὴν γνώμην αὐτοῦ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ περὶ τῆς νοθείας τῶν ἱερῶν τούτων ἔργων, ἀπεδέχθησαν οὐκ ὀλίγοι τῶν παρ' ἡμῖν σοφῶν καὶ εἶναι ἤδη ἢ κρατοῦσα· ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη ἐγένετο ἀποδεκτὴ καὶ πιστεύεται ὑπὸ τῶν πολλῶν ἢ καὶ πάντων, εἶνε τοῦτο λόγος διὰ τὰ θεωρηθῆ ὡς ἀληθῆς καὶ ἀδιάσειστος; ἐλάχιστα. Μακρὰ πείρα μᾶς ἔπεισε περὶ τοῦ ἐναντίου. Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀναγράψωμεν πλείστας ὄσας τοιαύτας γνώμας· θὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς μίαν μόνην. Μέχρι τοῦδε ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων βλακωδῶς ἐπιστεύετο ὅτι Ὀμηρικὴ Αἰθιοπία εἶναι ἢ ἀτυχῆς χώρα ἢ φέρουσα μέχρι σήμερον τὸ ὄνομα τοῦτο· καὶ ὁμως οὐδὲν ἀναληθέστερον τούτου. Ἡμεῖς ἀπεδείξαμεν ὅτι ἡ Ὀμηρικὴ Αἰθιοπία εἶναι ἐν Ἑλλάδι, καὶ δὴ μετὰ τῶν Νήσων Κερκύρας—Παξῶν καὶ τῆς ἀπέναντι Ἠπειρωτικῆς χώρας, ἢ δὲ ἱστορικὴ ἔλαβε τὸ ὄνομα παρὰ τῶν Ἑλλήνων, διὰ τὴν αὐτὴν σύστασιν τοῦ ἐδάφους· καὶ ὁμως οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἐτόλμησε νὰ μᾶς ἀναιρέσῃ ἂν καὶ παρήλθε ἤδη τόσος χρόνος.

Ἐπειτα ὁ Père Stiglmayr, ὅταν ἔμαθεν ὅτι ἐγράψαμεν περὶ τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν Ἔργων ὡς Ἔργων Διονυσίου τοῦ Ἀλεξανδρείας, ἐν τῷ ζήλῳ αὐτοῦ, πρὶν ἢ εἶτι ἀναγνώσῃ τὸ πρῶτον ἔργον ἡμῶν, ἔσπευσε νὰ μᾶς γράψῃ ὅτι δὲν ἔχομεν δίκαιον, παρατάσσων πλῆθος ἐπιχειρημάτων κατὰ τῆς γνώμης ἡμῶν, κατ' αὐτόν, ἀδιασείστων· ὅταν ὁμως μᾶς ἀνέ-

γνωσε, ὅταν ἀνέγνωσε τὰς ἐπιστολάς ἡμῶν καὶ τό: «Ἐν Λειτουργικῶν Πρόβλημα», ἐγκαταλείψας τὰ τόσα ἐπιχειρήματα αὐτοῦ, ἠρκέσθη εἰς ἓν καὶ μόνον, ἀκαταμάχητον, κατ' αὐτόν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ διεσεύσαμεν διὰ τοῦ ὑπὸ κρίσιν ἔργου ἡμῶν, ὅπερ ἀτυχῶς δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἀναγνώσῃ ἐν τῷ μεταξὺ πλήρης ἡμερῶν μεταστάς τῶν τῆδε πρὸς τὴν μακαρίαν καὶ ἀτελεύτητον ζωὴν.

Ἄφου λοιπὸν ὁ πατήρ τῶν «πειστικῶν ἐπιχειρημάτων» σχεδὸν ἀπηρόνηθη αὐτά, πῶς ὁ κ. Lebou ἀποφαίνεται τόσον ἀξιωματικῶς περὶ τῆς ἰσχύος αὐτῶν, θεωρῶν αὐτὰ ἀδιάσειστα; εἰς τὸν σοφὸν καὶ ἐπιφανῆ καθηγητὴν τῆς Λουθαίνης ἐναπόκειται μὲ τὸ κύρος τὸ ὅποιον κέκτηται, νὰ διαλύσῃ τὰς τόσας ἀπορίας, αἱ ὁποῖαι γεννῶνται ἐκ τῆς κρίσεως αὐτοῦ, καὶ θὰ τῷ ὀφείλομεν ὁμολογουμένως χάριτας.

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ
Ο ΑΠΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ